

1978

L

1823

1702

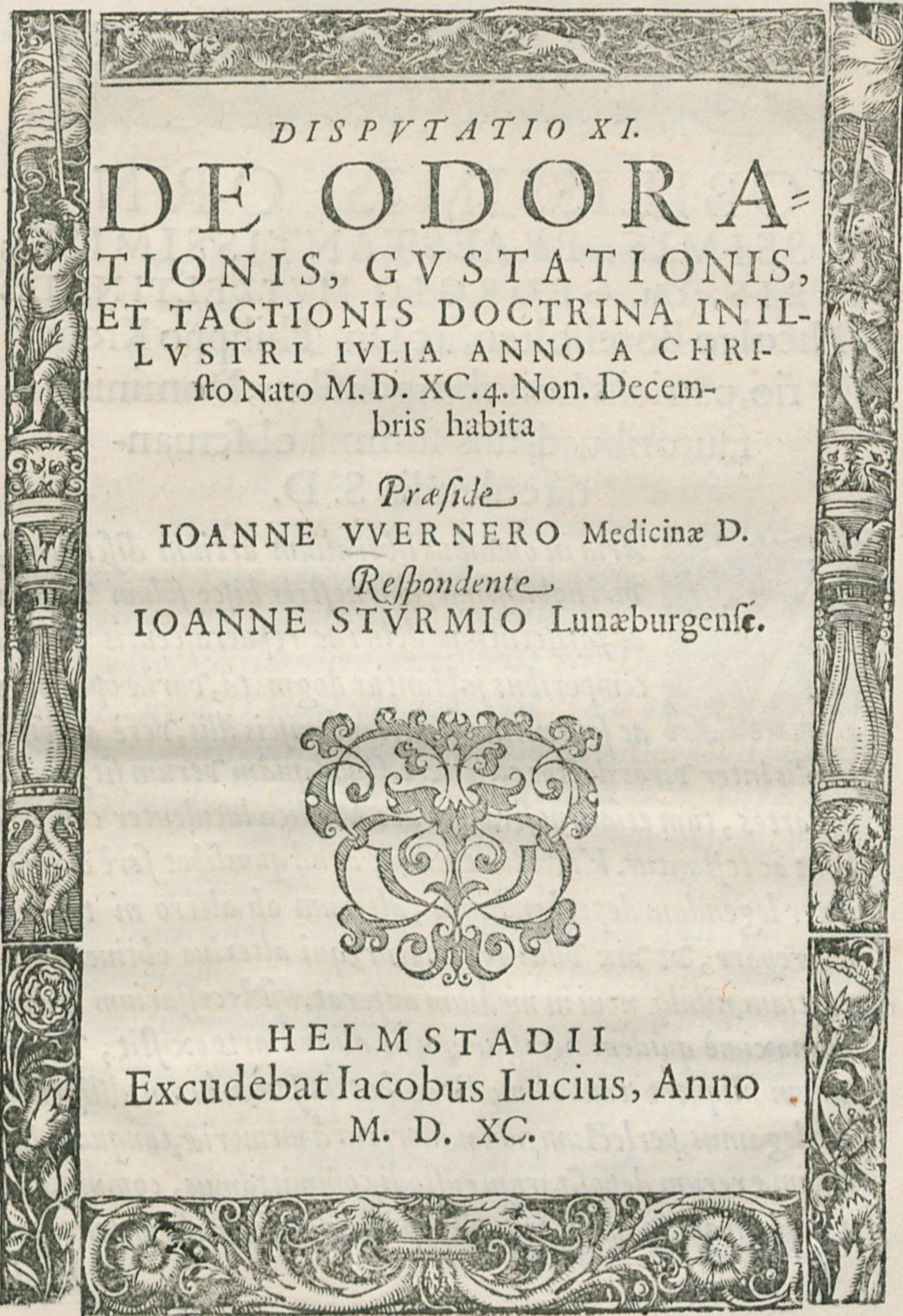
U. a. 11

Libb. med. 4. 70

~~24~~. 16. V.

K

pn. 9

DISPUTATIO XI.

DE ODORATIONIS, GUSTATIONIS,
ET TACTIONIS DOCTRINA IN IL-
LUSTRI IVLIA ANNO A CHRI-
sto Nato M. D. XC. 4. Non. Decem-
bris habita

Praside

IOANNE VVERNERO Medicinæ D.

Respondente

IOANNE STVRMIO Lunæburgensē.

HELMSTADII
Excudebat Iacobus Lucius, Anno
M. D. XC.

AK

NOBILISSIMIS, ORNATISSIMIS, PRAESTANTISSIMISQ;
VIRIS, Dn. GEORGIO MUTZELTIN, Dn.
Nicolao Borcholten, ac Dn. Philippo Krogerio, patriciis Lunæburgensibus, Dominis,
fautoribusq; suis summâ obseruantia colendis S. D.

Varia in omnibus liberalium artium disciplinis, viri nobilissimi, non nostris hisce solum ultimis ac fatiscentibus deliri ac repuerascentis mundi temporibus jaçantur dogmata, variae opiniones ac sententiæ; sed etiam priscis illis, verè aureis, seculis inter viros doctos exstitere. Quod quàm verum sit, cum aliæ artes, tum etiam nostra hæc ars Medica luculenter comprobant ac testantur. Videmus enim, ac apud quoslibet ferè autores inter legendum deprehendimus, alterum ab altero in tantum discrepare, ut vix ullus reperiat, qui alterius obtineat sententiam, nihilq; novi in medium adferat. Necessarium igitur, ac maximè quidem necessarium in aliquâ arte existit, ut non unum aliquem tantummodò authorem summâ cum diligentia perlegamus, perlectum non minori cura memoria, tanquam fidelissimæ rerum depositarum custodi, committamus, commissum, tanquam quiddam ex tripode Apollinis petatum, firmiter apprehendenda

hendamus, nec ab eo, latum, quod aiunt, unguem recedamus, sed
ut ex varijs authoribus, apiculas imitantes, quæ per varios cam-
pos odoriferis floribus depictos deuolant, nec ex floribus quippiã
nisi sibi idoneum deligunt, verissima quæq; quæ ex aliorum col-
latione patefient, seligamus, ac in vsum reponamus, neq; statim
credamus, quæ nobis primo obferuntur intuitu, sed primùm, num
firmis nitantur demonstrationibus, consideremus. Rectè igitur,
sapienterq; Galenum summum illum ac cælitus demissum Medi-
cinæ antistitem fecisse constat, qui de se scriptum reliquit: se nun-
quam inductum fuisse, ut quicquam crederet, nisi antea à idipsum
firmis rationibus demonstratum comprobatumq; fuisset. Cum
verò ad veritatem indagandam disputationum exercitia non
minimum adferant emolumentum, ego quoq; defensionem se-
quentium horum de odoratione, gustatione, ac tactione thema-
tū, sub patrocinio clarissimi, doctissimiq; viri Dn. Ioannis V. Ver-
neri, Medicinæ D. suscipere non erubui. Ea autem vobis, viri
nobilissimi, præstantissimiq; dedico, consecro. Quod nisi facerem
magno profectò me obstringerem scelere, cum non ignorem, quã-
tum tum mihi, tum meis faueatis studijs. Peto autem, ut hoc
qualecunq; munusculum, atq; animi grati indicium, hoc tempo-
re, dum maiora dare nequeam, æquo animo suscipiatis, nec ma-
gnitudinem muneris, sed animum obferentis benè de vobis me-
rendi cupidissimum respiciatis. Valete, meq; meaq; studia eo, quo
soliti estis, amore complecti non desinite. Data ex inclytâ
ac celeberrimâ academiâ Iuliâ. 4. Kalend.

Decemb. anno à partu saluti-
fero 1590.

Ioannes Sturmius.

Tesis I.

Mnia, quæ in nobis consistunt, utilitatis nostræ causâ à naturâ instituta sunt: quarum una est ad percipiendum, ad fugiendum altera: corpore ergò ac animâ constitutis ad utilitatem utriusq; adiuncti sunt sensus, sine nobiliore, pro parte potiore:

2. Hinc neq; solum, nec primùm, ad impendentia mala fugienda, vitanda, exteriores excubant sensus: sed ut homo, intellectu aucto, opificis optimi maximi fiat similis: est enim intellectus quasi quidam beatitudinis commeatus.

ne: Auditio ob

3. Verùm age, ad priorum mentem, sequentium occasionem, distinctim hæc simul & semel ponantur: Visio ob animam primò ad *inventionem* communicationem: Odoratio ad mediam naturam inter corpus & animam, quæ spiritus est. Gustatio ad corpus intus est: Tactio ad corpus forinsecus.

4. Hinc plenius: Quæ per qualitates sentiuntur, aut intrans corpus, aut non intrans: Et sunt vel propiora, vel remotiora: Propiora ad tactum attinēt: Remotiora vel ex aduerso tantum recipiuntur, vel etiam ex auerso, seu obliquo: Remotiora ex aduerso tantum recepta efficiunt visionem: Remotiora ex auerso etiam recepta, seu obliquo auditionem ac odorationem cient.

5. Iam ad odorationem convertamur, quæ ut naturam inter animam ac corpus mediam spectat; ita medium inter sensus locum εὐλόγως participat.

DE ODORATIONE.

6. Est odoratio animæ sentientis functio, in interiore nasi tunica obita, per vaporem seu halitum, odorem percipiens.

7. Instrumentum ergò odorationis est interior nasi tunica, nervis à tertio pari ortis donata.

8. Etenim eâ parte, quâ à rebus obiectis fit voluptas & dolor, adsicitur

adfitur sensus: Verum dicitur experti (quod sapius ipse mihi
visus sum subolfecisse) re fragante naribus admotâ, voluptatem in
internâ sentiri nasi tunicâ; malè verò eandem adfici à fatidis. In
ipsius ergò nasi tunica instituitur odoratio.

9. Dein: Qualis est ratio in ventriculo & gustatione; talis o-
mnino videtur esse in cerebro & odoratione: At gustatio in ore est
veluti exploratrix alimentorum obiectorum: Quidni ergò natura
olfactricem facultatem, odorum exploratricem, extra caluariam re-
posuisset? An dices potiùs, ita eam esse reconditam, ut odores noxi-
os minimè antè sentiat, quam cerebrum laeserint? A page
isthæc.

10. Accedit hoc, quod, cum cerebrum sensus uniuersalis origo
sit, singularium (nisi exiguum quendam tactum exceperimus) sen-
suum particeps esse haud possit.

11. Deniq;: Cur natura, prouida omnium architecta, reliquo-
rum sensuum exteriorum organa extra caluariam collocasset, sola
odorationis instrumentum ipsi indidisset cerebro.

12. Minimè ergò nobis sententia Galeni, (quid tandem obstat
ingenue hæc dici?) odorationem in primis cerebri fieri ventricu-
lis, demonstratione nullâ suffulta, probari poterit.

13. Quid? Dicas, Sophisticè? minimè. Videantur rationes Ga-
leni: (quem ut aliàs, pro veritate ut plurimum stantem, ab alio-
rum iniurijs, pro tenuitate nostrâ, vindicare solemus; sic deui-
antem non accipere haud erubescimus) Dicit, hanc tunicam cum
palato & linguâ eandem esse: Ergò odorationis instrumentum esse
non posse. Verùm sit eadem tunica maximè, nil tamen obstabit,
quin & diuersa temperamenta, & distinctim in eam sparsi neruuli,
alia, hanc possint inducere varietatem.

14. Addit, nec insignes adeò, nec multos eò transmitti ner-
uulos: fatemur, ac inde imperfectiorem hunc esse sensum.

15. Porrò: non olfacimus, nisi inspirantes: Benè, quia halitus,
veluti suctione, trahuntur intus: odorationis quippè instrumen-
tum

tum non exteriorem superficiem, sed interiorem seu profundiorē tunicā diximus partem. Hinc fit, ut cum cola sint obstructa, privermur odoratione, quamvis hac ante illa sit; impeditur nempe inspiratio cerebri, quā impeditā vix attrahuntur halitus odoriferi.

16. Dein: pro sensilium similitudine instrumentum unumquodq; paratum esse debere: At vaporibus cum tunicā hac nullam esse similitudinem. Esto: At, quæ, quæso, cerebro, frigido & humido, cum vaporibus seu halitibus similitudo?

17. Deniq;: si processus isti interioris cerebri supra nares instar mammillarum efformati, vel gemina ista propagines in os huiusmodi sparse, ut Vesalius contendit, odorationis sunt instrumenta, quid naribus obstructis odores percipere prohibebit, cum halitus palato attractus per patentem interni oris meatum odores ad organa dicta aduehere possit?

18. Hac veritatis amore, tantorum virorum pace. Recte Galenus: se nunquam in totā vitā inductum fuisse, sine demonstratione ut crederet. Quis credet, eum solā sententiæ suæ probabilitate ad credendum nos cogere velle?

19. Obiectum ergo odorationis odor est. Est odor qualitas è sicci copiosioris cum humido sapido halituosoq; commixtione, calore mediante, orta.

20. Recipiens ergo odoris subiectum πνευματώδης ἀναθυμίασις, hoc est, spirabilis quidam halitus est, natura quedam tenuis, inter aërem & aquam media: non, ut voluit Aristoteles, aër, vel aqua.

21. E ratione ergo inter odorem & saporem ratio est: omne quippe sapidum, odoratum est, insipidum inodorum: Distinctio etiam hæc est: In odore sicci, in sapore humidi prædominium.

22. Humidum hoc cum sicco quò melius fuerit permistum, è fragrantior erit odor, quò minus, èo peior.

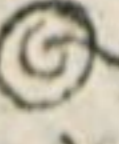
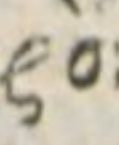
23. Forma igitur odoris ipsa mistio est.

24. Causa efficiens vel interna est, vel externa.

Inter-

25. Interna est ipse calor intus siccum cum humido sapido mouēs,
agitans ac subigens: hacq; nunquam abesse potest.

26. Externa est, que odorem quasi delitescentem incitat ac
prouocat. Et est duplex: vel enim hoc peragit ἀμέσως, vel ἐμμέσως. ἀ-
μέσως Solis agit calor: ἐμμέσως odores prouocant confricationes.

27. Toto errant cælo Physici recentiores, qui odorem ab exusti-
one vel adustione, ut potiore causâ, putant prouenire. Gummi
enim & lachrymæ odorata, si exurantur, odorem spirant nullum:
neq; ligna penitus inodora sunt, cinis & carbo olent nihil:
nec vice versâ, si inodori lapides urantur, ullus comparabitur il-
lis odor. Rectè enim Aristoteles libro de sensu & sensilibus,
ea odoribus prædita contendens, que ἔγχυμον habeant ὕψρον.
ita concludit: ὁσφραϊνον γὰρ πολυτικὸν ἢ ρυτικὸν ἐγχύμας ξηρώτητι.
Et mox: ὁ δὲ χαλκὸς ἢ ὀσίδηρος ὀσμώδη, ὅταν δὲ ἐκκαυθῆτο ὕψρον,
ἀοσμώτερος αἰσικωρεῖαι γίνονται πάντων.

28. Neq; porro verum illud est: odorem bonum tenuitatem
sequi: si enim esset verum, maiorem tenuitatem maior utiq; seque-
retur odor. Multis hoc falsum modis.

29. Falsum & illud est: hominem solum odoribus delectari:
certum enim est, Pantheræ odore bestias duci, capi. Dein ani-
malia malis odoribus, non isdem omnia, sed alijs alia fugantur.
Sulphure muscæ, galbano serpentes, uugulæ mulinæ nidore mu-
res. Vnde ex aduersorum naturâ hoc in Naturâ esse videtur, animalia
quedâ odoris delicijs capi oportere. Sic apes videas quosdâ aspernari
quosdam eligere flores. Quin & seminaria quedam antè dedimus mo-
rum ac cognitionis.

30. Non minus falsum illud est, odorationē & corpori & animæ cō-
munem esse: quippè si anima odoratur, etiam gustat: At gustus ob alimē-
tum est: Ergo alitur anima: Ergo senescit: Ergo interit. Amplius, ne
corpus quidem alitur odoratis, quatenus odorata sunt. Vltèrius ne sa-
pidis quidem, quatenus sapida sunt, sed quatenus substantia in substā-
tiam alendi mutabilis.

31. Hinc fabula illa Pliniana, ἄσμορον illam gentem Indicam solis
nutriri.

nutriri odoribus, patescit, quippè solida hominum membra solidum
requirunt alimentum, aliàs tam ab internis, quàm externis causis
tabescent ac consumentur. Rectè quare Aristoteles: *ἐνια ζῶα τῆς*
ὀσμῆς τρεφέως ὅτι ἐστὶν εὐλογον. Πρῶτον μὲν γὰρ ὀσμῶν μὲν ἰσὶ τὴν τροφήν δεῖ
εἶναι σωθῆλον, καὶ γὰρ τρεφόμενα ἀπὸ αὐτῶν ἐστὶ.

32. Neg, tamen, hæc dum dicimus, odores spiritus reficere ac re-
create negamus. At hæc refectio seu recreatio vera non est nutritio:
Quod si esset, spiritus idem manerent numero: At spiritus ex alijs assu-
tis continuè oriuntur, sex rerum non naturalium vi cōtinuè occidūt.

33. Hoc ergò ratum firmumq, sit, cum corporis vires à spiritu,
veluti proximo animæ sint instrumento, eundem, demptà nu-
tritione verâ, subinde recreatum diutiùs corporis ac animæ
seruare unionem: quippè symbolum habentibus facilis mutu-
usq, est transitus.

DE GVSTATIONE.

34. Animal conseruari debere εὐλογον ἐστὶ: Conseruatur autem per
nutritionem. Nutritio fit è simili. Similitudo substantiarum non, ni-
si medio ipsorum accidentium, cognoscitur. Ob id natura sapes
instituit (sunt enim quasi quedam vestigia complexionum) vt eis
mediantibus cognosceret animal, quæ in substantiâ similia, dissimili-
auè existerent. Hos ipsos subiicit gustationi.

35. Est gustatio animæ sentientis functio, linguâ sapes per-
cipiens.

36. Organa eius vel sunt primaria, vel primario ministrant.
Primarium lingua est. Primario ministrant, neruus instar retis
super linguæ carmen extensus, ac faucium glandule.

37. Gustus cum tactu quodam est: sapidum enim in humido
est, humidum autem iudicat tactus. Quare medio extrinseco, vbi
alijs sensus, minimè habuit opus.

38. Obiectum gustationis sapor est. Est sapor, Aristotele definiēte:

τὸ γλυκόν

τὸ γινώσκον ὑπὸ τῆς ξηρᾶς πάθῃ ἐν τῷ ὑγρῷ τῆς γούσεως τῆς κατὰ
διώαιον ἀλλοιωτικὸν εἰς ἐνέργειαν. Nobis sapor qualitas est è sicci terrei
cum humido copiosiori commixtione, caloris vi, genita.

39. Causa efficiens procreans saporis calor est humidum cum
siccio mouens, agitans, ac permiscens. causa adiuuans saliuosa lin-
gue ac palati est humiditas. Rectè quare Galenus 7. de Hipp. & Plat.
decret. Si arefacta nimium lingua sit, corrumpitur sapor.

40. In omni ergò re sapida, etiam siccissimâ, puta pipere, hu-
midum est, ut maximè ob magnam siccitatem non sentiatur eu-
denter: hoc ab humiditate saliuosâ adiutum, & quasi excitatum,
euocatumq; sapore linguam afficit. Quocirca à nobis saliuosa non ab-
solutè ad gustandum, sed ad sicciora degustanda in linguâ & palato
videtur statuta.

DE TACTIONE.

41. Tactio est anima sentientis actio, cute neruosa tactiles ap-
prehendens qualitates,

42. Instrumentum ergò eius cutis est neruosa per uniuersum
corpus sparsa, hoc est, substantia alba, sensu prædita, è neruorum
filamentis, venis, & arterijs conflata.

43. Ut gustum humiditas, sic tactionem renisus adiuuat.

44. Medium eius caro est.

45. Tactionis sensus unus est, non plures: commune enim tactus
obiectum qualitas est, proximè sequens corpus, quatenus corpus est.

Προβλήματα.

I.

Homo, ut sapientiâ maximè; ita ijs sensibus,
qui in brutis vigent, valet minimè: nec tantum
à perfectioribus, sed & ab imperfectioribus vinci-

A 5

tur

tur animalculis. Ita quàm acutissimè quam remotissima cernit Aquila; Vultur quam maximè distantia capit odoratu; Vulpium laus est auditio; Canum & hæc, & illa; Gallinæ creduntur ac videntur gustatione præ aliis pollere. Hæc animalculis huiusce sensuū perfectio, ob quærendū victū, danda erat: homini manus ac mens præstitere.

III.

Vt homo ab animantibus, quatuor sensibus exterioribus superatur, sic idē homo eadē animantia iisdem exterioribus superat sensibus. Quid? Sophistam me agere ais? nihil minus: Iam, scio proteruiam tuam castigabis. Dico: celeritatis & receptionis *εξουχῆ* hominē ab animantibus vinci: vicissim, animantia ab homine iudicio lōgè profiteor vinci: vtraq; ergò vincūt & vincuntur; non tamen eadem est victoria.

III.

Homo cum ad beatitudinem sit creatus, ad eam vires illi adiecit natura. Idcirco sensus quatuor exteriores ei dedit mediocres. Tactum verò dedit certissimum, perfectissimum: quippè nudum imparatumq; maximè oportuit tactione cognoscere & præcauere.

Impro-

18
I IIII.
Improbū argumentū est: Homo, quia mol-
lis, optimè sentit præ cæteris animantibus: Ergò pu-
eri, quia molliores, melius sentiunt: Scilicet.
Hominis mollitia recessus est ab intemperie bru-
torum ad mediocritatem; puerorum humiditas
est excessus ab illâ mediocritate, ad quam per æ-
tatem ducendi sunt.

V.

In ore ferè omnium est, tactione cognosci
grauitatem & leuitatem. Nos tactione motum
deprehendi fatemur, grauitatem negamus. Pro-
bamus: Grauitas est obiectum facultatis moti-
uæ, huic competit actio: At tactus non fit,
nisi patiēdo. Deindē: Grauitas est qualitas,
quâ deorsum mouetur mobile: At id, quod intel-
ligitur per SVS & DE, nullo tactu potest depre-
hendi. Nam si tactus visu careat vel comite
vel duce, utiq; nesciet, quorsum res mota moue-
atur. Pendeat homo cæcus natus, in manu saxum
tenens, non versus pedes verget pondus, sed ca-
put versus. Putabit ergò leuem lapidem, quia,
cum staret, graue illud vergebat pedes versus.
Grauitas ergò à motiuâ potestate, non à tactu
perci-

percipitur. Porro, ponas; à tactu comprehendi
grauitatem, quōam modo percipies leue? Adde,
Brachium cum suo pondere deorsum fertur,
graue sentitur, at nihil tangit. Deniq;, si gra-
uitas est obiectum tactus, quia descendit, sensi-
le commune est; ~~natura~~ & oculus videt descen-
sionem.

VI.

οὐ, κατὰ τὸ μαρτυρεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὸ θεωρεῖν, ἐστὶ τὸ αἰσθάνεσθαι,
hoc est, Sentire non est, veluti discere, sed velu-
ti ipsum speculari.

τῷ Θεῷ Δόξα.

78L 1823

ULB Halle
004 592 395

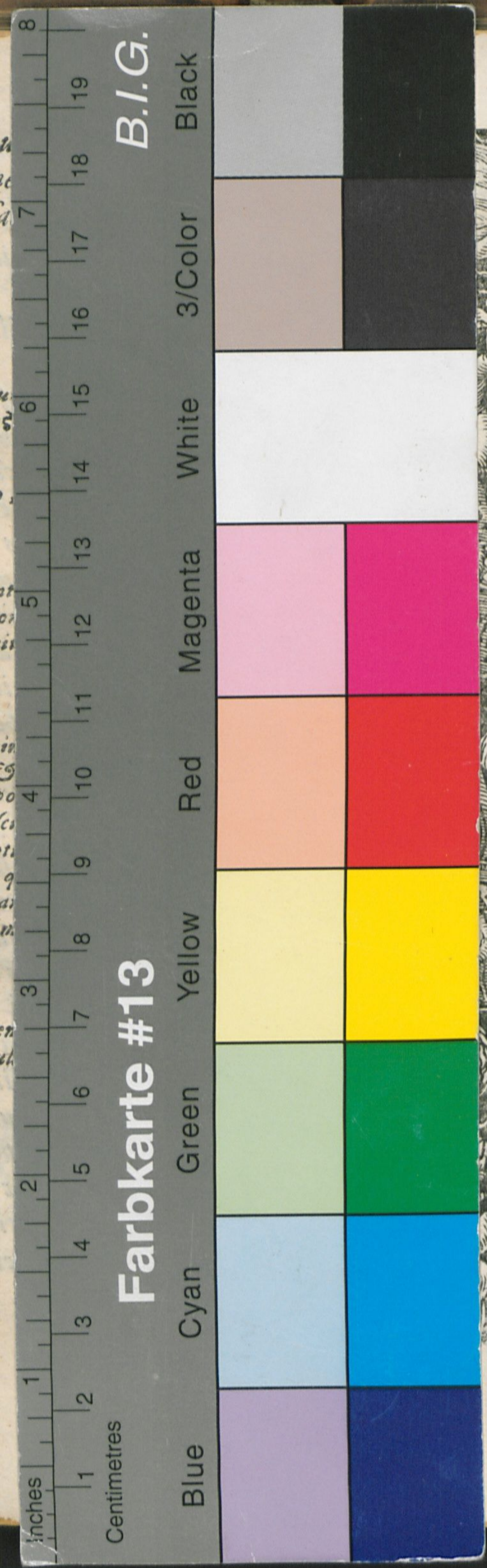
3

5b.

k

an: 9

DISPUTATIO XI.
**DE ODORATIONIS, GUSTATIONIS,
ET TACTIONIS DOCTRINA IN IL-
LUSTRI IVLIA ANNO A CHRIS-
to Nato M. D. XC. 4. Non. Decem-
bris habita**

Præside
IOANNE VVERNERO Medicinæ D.
Respondente
IOANNE STVRMIO Lunæburgensē.

HELMSTADII
Excudebat Iacobus Lucius, Anno
M. D. XC.

AK

